
KARIZMA TEORIJE

Na ozadju teorije o moči za vzdrževanje reda (angl. *policing*), ki jo poseduje univerzitetni diskurz, so obravnavani prototipi in vloge karizmatičnih teoretikov od 60. let 20. stoletja do danes, pri čemer je upoštevana zgodovina preoblikovanja univerze iz tradicionalnega humboldtovskega tipa, ki je temeljil na pomenu kulture naroda, v njeno podreditev neoliberalni merkantilizaciji znanja v poznem kapitalizmu. Na primeru Dušana Pirjevca in strategij za vzdrževanje reda na univerzi v enostrankarskem sistemu je karizma teorije razložena kot teoretikova fascinantna osebna pojava (ta deluje prek transferja na način »subjekta, ki se zanj predpostavlja, da ve«), ki prek govornice preide v njegova besedila, ta pa odlikuje kvazimetafizično preseganje mej disciplinarnega znanja in kritično poseganje v življenjska vprašanja. Medtem ko Pirjevčeva karizma sledi vzorcu kritičnih intelektualcev, se karizma teorije v neoliberalni sedanjosti vzpostavlja prek kozmopolitskega zvezdniskega sistema, ki ga v glavnem oblikujejo prestižne univerze v ZDA in mednarodni sistem znanstvenega založništva.

Ključne besede: literarna teorija, karizma, univerza, socializem, neoliberalizem, Dušan Pirjevce

Uvod: vzdrževanje reda in univerzitetni diskurz

Država izvaja oblast tako, da si posameznike in skupnosti podreja z vladajočo ideologijo in vzdrževanjem reda: ideologija v zavest in zaznave posameznikov vceplja umišljene družbene vezi, vzdrževanje reda (pomenljiv angleški izraz za to je *policing*) pa s prisilo ali z grožnjo prisile uveljavlja konvencije, ki določajo meje primernega, sprejemljivega delovanja. Michael Rowe v svojem priročniku o vzdrževanju reda opozarja, da je treba

ločiti med ožjo množico vlog policijske službe in širšimi procesi družbene regulacije in reprodukcije, ki vladajo vsakdanjemu življenju. Širše razumevanje vzdrževanja reda

/policing/ kot družbene vloge poudarja, da k razvoju družbenih norm in vedenjskih standardov, ki so podlaga običajni družbeni interakciji v vsakdanjih dejavnostih, v praksi prispevajo ustanove brez formalne vloge v regulaciji družbenega življenja. Beseda *policing* je v etimološkem sorodstvu s *politics* /politiko/, vodenjem mesta ali države, rabljena pa je bila v širokem pomenu družbene regulacije. (Rowe 2008: 4.)

Rowe vztraja, da policija, katere naloge se ne omejujejo le na uveljavljanje zakonitosti, ni edina ustanova, odgovorna za družbeno regulacijo in nadzorovanje. Med ostalimi dejavniki, ki skrbijo za red, Rowe pomenljivo omenja šole: »Šole so dober zgled širšega procesa družbenega reguliranja, saj imajo nosilno vlogo pri socializaciji mladih /.../ očitno je torej, da ima izobraževalni sistem nosilno vlogo pri vzdrževanju družbenega reda */in the policing of society/*« (Rowe 2008: 4). Izobraževalni sistem – vanj sodi tudi univerza – pa ne skrbi za red med mladimi samo na področju njihove socializacije in bolj ali manj discipliniranega vedenja, kot bi lahko sklepali po Rowu. Poleg tega mlade vpeljuje v določeno kulturo in jih v njej disciplinira, s tem da njihove kognitivne zmožnosti sili delovati v okvirih regulirane in vnaprej strukturirane mreže predmetov, disciplin in raziskovalnih metod.

Univerza je v okvirih nacionalne države vse do svoje današnje globalne preobrazbe delovala kot izpopolnjena ideološka naprava in obenem kot ustanova, ki med učitelji in študenti vzdržuje red v skladu s konvencijami znanstvenih strok. Bill Readings in Masao Miyoshi v odličnih študijah poudarjata, da današnja svetovna kriza ruši temelje univerze, ki sta jih postavili Kantova ideja kritične razumnosti (ta naj bi obvladovala celoten sestav vednosti) in predstava nemškega idealizma, da je naloga univerze predvsem preučevanje in razvoj omike, saj naj bi bila ravno kultura duhovna podlaga in smisel nacionalne države (Readings 1996; Miyoshi 2005). Iz tega lahko sklepamo, da je tradicionalna univerza po eni strani ideološko reproducirala kulturni nacionalizem, s katerim je legitimirala nacionalno državo, po drugi strani pa v skupnosti profesorjev in študentov vzpostavljala in vzdrževala mišljenjsko-razpravljalni red z vsiljevanjem razumskih režimov vednosti, vcepljenih v znanstvene discipline. Humboldtovska soodvisnost raziskovanja in poučevanja je bila na tradicionalni univerzi študentom posredovana prek hierarhičnih razmerij med učiteljskim osebjem, to pa je s položaja močnejšega skrbelo za preverjanje znanja študentov, vključno z njihovim obvladovanjem primernih metod in slogov znanstvenega utemeljevanja. Univerzitetni diskurz je bil razdeljen na posamezne stroke in njim lastne predmete, metode in raznotere »postopke resnice« (Badiou 1999: 37–38).

Z vidika sociologije Maxa Webra se nam univerza pokaže kot ustanova, v kateri se je proces kapitalistične modernosti dovršil z napredujočo racionalizacijo znanja, z njegovo specializacijo in profesionalizacijo. To lahko razberemo tudi iz Webrovega znamenitega eseja *Znanost kot poklic* iz leta 1919. V nasprotju s pričakovanji, ki jih zbuja verski prizvok besede *poklic* (kot vokacija, poklicanost), Weber opisuje poklic znanstvenika v ključu svojih splošnih razčlemb moderne racionalizacije: kopičenje in proizvajanje znanja sta za prave znanstvenike in univerzitetne učitelje vrednota na sebi, zato sami navadno ne čutijo potrebe po bivanjskem ali metafizičnem osmišljanju

svojega početja, prav tako malo pa jih briga oglaševanje svojih znanstvenih dosežkov v luči družbene pomembnosti ali uporabnosti. Za Webra je pristen znanstvenik tisti, ki se popolnoma posveti preučevanju raziskovalnega polja, specializiranega v duhu sodobne razumnosti; učenjak po poklicu (poklicanosti) mora poleg tega sprejeti dejstvo, da »sleherna znanstvena ‘izpolnitev’ sproži nova ‘vprašanja’; prav *prosi*, da bi bila ‘presežena’ in zastarela« (Weber 1946: 138). Če sklenem: vzdrževanje reda (*policing*) znanosti je vpeto v univerzitetni diskurz, prek katerega študentke in študenti pod mentorskim nadzorom specializiranih profesionalcev ponotranjajo predmete in raziskovalne metode, ki sodijo k posameznim disciplinam.

O univerzitetni karizmi

Weber v omenjenem eseju ne more utajiti (nekoliko zavistnih, se zdi) pomislekov do profesorjev, ki pritegujejo množice študentov z izjemno osebnostjo, očarljivostjo in navdušujočo retoriko, in do kolegov, ki kršijo načelo vrednostne neobremenjenosti univerzitetnega prostora, s tem da v predavalnicah razglašajo svoja mnenja, filozofske poglede ali politična prepričanja. Toda ravno univerzitetni učitelji, ki odstopajo od načela vrednostne nevtralnosti in zadržanosti, kakršna naj bi jim po Webru kot državnim nameščencem edino pristajala, posedujejo obliko moči, ki jo Weber sam drugod (in ne da bi omenjal profesorje) opredeli kot karizmatično (Weber 1922: § 10; 1946: 245–252; 1990: 129–133). Da bi bolje razumeli znanstveno karizmatičnost, se je treba zavedati, da porazsvetljske univerze vendarle ni upravičeno pomensko skrčiti na napravo, ki naj bi prek ideologije in urejanja zgolj reproducirala narodno kulturo. Prav zaradi kritične umnosti, kakršno je od nje pričakoval Kant, je bila namreč ustanova univerze vseskozi tudi eno od središč kritike vsega obstoječega. Kritični znanstveni um hoče preseči prevpraševanje zgolj znotrajstrokovnih znanj, zato pogosto posega v ideologije in prakse družbe, v kateri naj bi univerza sicer delovala zgolj kot servis za duhovne storitve.

Za karizmatične imamo torej lahko teoretike, ki utelešajo odklon od urejenega (*policed*) strokovnega diskurza in se v vladajoče ideologije vmešavajo z alternativnimi in močnimi kognitivnimi modeli, prek katerih lahko njihovi študenti – ti na profesorje v transfernem razmerju gledajo kot učenci na Sokrata ali pacienti na analitikov »subjekt, ki se zanj predpostavlja, da ve« (Lacan 1980: 308–13) – dojemajo sebe in svet drugače, kot so bili vajeni. V občudujočih očeh njihovih sledilcev karizmatični profesorji s svojim življenjem in pojavu utelešajo postopek odkrivanja resnice, ki je edini zmožen zajeti raznorodno totaliteto življenja v občeveljavno metapripoved. Karizmatični teoretiki torej ponujajo najgloblja, tako rekoč metafizična tolmačenja bistva bivanja, obenem pa razkrivajo razloge za usodne družbene probleme. Njihove razlage posebnih primerov so tako aktualne kakor tudi univerzalne, ker izhajajo iz transverzalnega diskurza, ki preči meje med strokami. Za prototip karizmatičnih akademskih teoretikov lahko imamo sofiste, Sokrata in Platona (njihova vsezajemajoča modrost, ki je privlačila učence, je bila neločljiva od osebnostnih odlik), a tudi razsvetljske »filozofe«, ideologe francoske revolucije, in ne nazadnje modernistične intelektualce, javne izpostave družbenokritičnega samozavedanja.

Izraz *teorija* je vse od Althusserjevih spisov iz 60. let 20. stoletja naprej osvajal pomensko polje besede *filozofija* in se postopno uveljavil kot obča oblika vednosti, pooblaščen za zagotavljanje kritičnega »metakomentarja« preostalih strok (prim. Jameson 2008: 5–19). Teorija se je povzdignila v govorico, ki izbrane pojme posameznih znanosti staplja v privlačno metapripoved; od tod notorična transdisciplinarnost in eklektičnost strukturalistične in poststrukturalistične visoke teorije. Karizmatični teoretiki, kakršni so bili Lacan, Derrida, Foucault, Barthes in Kristeva, so sicer delovali na univerzah, a niso pristajali na položaj državnih nameščencev ter na vladavino vrednostne nevtralnosti in strokovne specializacije. Z zavzetostjo za družbenopolitična vprašanja so profesorsko oznanjali svoja aktualistična tolmačenja sveta, pri čemer pa so uporabljali pojme, ki so si v razmerju do nedovršenosti, protislovnosti in nepovzemljivosti zgodovinske totalitete lastili položaj metafizičnih univerzalij. Z vidika Webrovega pojmovanja lahko karizmatični teoretiki svoj vpliv in avtoriteto utemeljujejo edino v tem, da želja njihovih privržencev v njih prek transferja prepozna duhovno moč in navdihnjenost, govorniško prepričljivost in izjemnost njihove pojave, prek katerih naj bi se procesno odkrivala resnica sama.

Dušan Pirjevec kot karizmatični teoretik

Pozneje se bom posvetil vprašanju, kako je karizma teorije odvisna od velikih zgodovinskih sprememb vloge univerz v 20. stoletju, posebej v razmerah globalizacije in poznega kapitalizma, tukaj pa bom le očrtal institucionalni kontekst za svojo študijo primera. Dušan Pirjevec (1921–1977), eden od stebrov primerjalne književnosti na Slovenskem, je pot univerzitetnega učitelja začel leta 1963 (o Pirjevčevem karizmatičnem profesorstvu prim. Gabrič 2014; Hribar 1982; Kos 2011; Šeligo 1998; Šuvaković 2011). Tedaj je bil ustroj Univerze v Ljubljani v glavnem humboldtovski, kar pomeni, da sta se raziskovanje in poučevanje osredotočali na narodovo kulturo, ki je veljala za zgodovinsko-vrednostni temelj obstoječe slovenske državnosti. Tradicionalni meščanski model univerze je bil v povojnem desetletju izpostavljen pritiskom vladajoče komunistične partije, ki je skušala vzdrževati red v skupnosti učiteljev in študentov ter jo indoktrinirati z uradnim dialektičnim materializmom. Navkljub tem pritiskom in nizu pregonov nekaterih univerzitetnih profesorjev je bila ljubljanski univerzi celo v letih po drugi svetovni vojni dopuščena določena stopnja ideološke avtonomije, še posebej v strokah, ki jih je imela komunistična nomenklatura za vrednostno nevtralne, na primer v naravoslovju, tehnologiji, medicini in celo psihologiji. Drugače je bilo z znanostmi, ki bi utegnile izraziteje vplivati na razumevanje družbe in zgodovine v šolstvu in širši javnosti – od njih je oblast pričakovala več združljivosti z uradnim marksističnim historizmom, predvsem pa z deklarativnim katalogom svojih vrednot. Med humanističnimi vedami je ravno literarna zgodovina že po izročilu imela vidno vlogo, saj je bila zadolžena za raziskovanje in pripovedovanje leposlovno-kulturne zgodovine Slovencev, pri čemer je določala, kateri pisci in dela si zaslužijo kanonizacijo kot viri za estetsko-moralne zglede, uporabne tudi za osvetljevanje sodobne družbe.

Dobro je dokumentirano, da je komunistična oblast – zaradi Titovega preloma s Stalinom leta 1948 je ustvarjala vtis večje zmernosti in strpnosti – še vse do 80. let 20. stoletja vztrajno skrbela za pravilni red v slovenski literarni zgodovini: oblastniški *policing* je z občasnim razkazovanjem prisile in prek številnih transmisij skušal predvsem preprečiti, da bi se literarna zgodovina vrednostno oddaljila od *dokse* jugoslovanskih verzij marksizma in leninizma, kljub očitkom o meščanskosti, idealizmu ali nihilizmu pa je dopuščal precejšnjo stopnjo metodološke prostosti. Povojna komunistična oblast v Sloveniji je sicer posvojila svobodomiselnost izročilo literarne zgodovine iz prve polovice 20. stoletja, a je njen meščanski kulturni nacionalizem skušala prilagoditi novi uradni pripovedi o slovenskem narodu, oblikovani v pojmovniku razrednega boja in razvoja družbeno-gospodarske baze. Tako je bil Anton Slodnjak (1899–1983) kot tedaj prvo ime slovenistične literarne zgodovine obtožen, da je pretirano subjektivistično, nacionalistično, prozahodno in idealistično usmerjen, namesto da bi se oprijel edino znanstvene marksistično-leninistične metode in izkazoval dolžno spoštovanje svetinjam vladajoče stranke; pod to pretvezo ter zaradi medosebnih zamer in intrig znotraj fakultete je bil Slodnjak leta 1959 prisiljen zapustiti univerzo (prim. Gabrič 1995: 281–90; Kmecl 2000). V primerjavi z literarno zgodovino je literarna teorija dolgo veljala za nepomembno, morda tudi zato, ker je bila neprimerno manj razvita od svoje sestrške stroke. Položaj pa se je dramatično spremenil, ravno potem ko je Dušan Pirjevec, vpleten v » afero Slodnjak«, zasedel stolico za primerjalno književnost.

Dušan Pirjevec je izstopal iz strokovnjaškega profesionalizma in politične prilagodljivosti univerzitetne tihe večine. Kot nekdanji partizanski politkomisar, goreč sodelavec povojnega agitpropa in obenem moralno prestopniški, nekoliko boemski lik intelektualca, ki je bil leta 1948 skupaj z Vitomilom Zupanom na demonstrativnem procesu obsojen, je sodeloval v pritiskih oblasti in njenih univerzitetnih podanikov na Slodnjaka (Gabrič 1995: 285–89; 2011a; 2014; Kmecl 2000). Najočitneje je to storil z – glede na svojo agitpropovsko preteklost – skoraj grozečim svarilom, da se slovenska literarna zgodovina po Slodnjakovih poteh ne sme razvijati; tako je namreč Pirjevec v *Naših razgledih* leta 1959 sklenil obsežno, strokovno natančno in marksistično usmerjeno kritiko Slodnjakove nemške literarne zgodovine (Gabrič 1995: 288–89). Pozneje, na začetku univerzitetne kariere, je Pirjevec s poglobljenim etičnim samopremislekom temeljito spreminjal ne samo svoj pristop h književnosti, temveč tudi diskurz slovenske literarne vede nasploh. Od historičnega materializma se je obračal k eksistencializmu, hegelovstvu, fenomenologiji, nazadnje še k heideggerjanstvu, s tem pa je prekrojil metode slovenske literarne vede, jih približal filozofiji in modernističnemu razvoju na Zahodu (prim. Kos 2011). V zavezništvu z uvoženimi in heterodoksnimi filozofijami je Pirjevec literarno teorijo preobrazil v vznemirljivo govorico, ki je v samozadostno akademsko strokovnjaštvo vdahnila zavzeto bivanjsko samospraševanje in družbeno-politično kritiko (prim. Šuvaković 2011). Kot značilen jugoslovanski disident (Gabrič 2011b) je Pirjevec uvedel interpretativno govorico, ki je ogrožala same temelje uradne ideologije. S svojo vznemirljivo biografijo, pojavo in glasom, navdihnjeno miselno prodornostjo, metodološko inovativnostjo, izdelanim utemeljevanjem in prepričevalno retoriko je

profesor Pirjevec privlačil stotine predanih študentk in študentov, spomin nanj pa še leta po njegovi smrti prežema niz književnih del (Dolgan 1998). Sledi njegove izjemne osebne navzočnosti, vpisane v nezgrešljivi idiom njegovih besedil, katerih razumevanje okvirjajo kolektivni spomin njegovih sodobnikov in mnoge memoarske ubeseditve, so njegovo karizmo prenesle tudi v dolgotrajno učinkovanje njegove teorije: njegov miselni slog in retoriko so prav zato še leta po njegovi smrti gojili mnogi kritiki in esejisti (s svojimi *pirjevčizmi*), precej slabše pa se je »prijel« v univerzitetni literarni vedi.

Največ Pirjevčeve karizme je prešlo v njegovo teorijo romana (Pirjevec 1979). V nizu obsežnih študij o Cervantesu, Stendhalu, Dostojevskem, Kafki, Robbe-Grilletu in drugih je iz pojmov Lukácsa, Bahtina, Goldmanna in Heideggerja izdelal teorijo, ki presega golo tehničnost teorije žanrov, saj partikularne strokovne probleme povzdigne na raven filozofiranja o metafizičnih in zgodovinskih vprašanjih: literarno teorijo s tem preobraža v alegorijo za razvoj zahodne metafizike. Po Pirjevcu metafizika razkrije svoje nihilistično bistvo prav v romanih; ti kar naprej pripovedujejo variacije zgodbe o propadu junaka, ki svojo akcijo utemeljuje v neki ideji. V omenjeni teoriji je Pirjevec svobodno priredil Heideggerjevo zgodovino biti, zmotno preinterpretiral njegov pojem ontološke diference ter zanemaril njegovo razlikovanje med pesništvom in metafizičnim mišljenjem (prim. Benčin 2011; Breclj 2011). Heideggerjanstvo je prekrojil v veliki kod, s katerim je ne nazadnje razložil in etično upravičil tudi svojo spreobrnitev iz revolucionarnega aktivista v psevdoreligioznega eksistencialista, ki se v imenu odpuščajoče in dopuščajoče ljubezni (stgr. *agape*) zavzema za odpoved sleherni obliki instrumentalnega razmerja do sveta.

Ko je bila v 60. in 70. letih Pirjevčeva karizma na vrhuncu, je tudi ljubljansko univerzo zajel preknarodni val študentskih gibanj, ki se ni ustavil na meji med kapitalističnim Zahodom in socialističnim Vzhodom. Čeprav je zaradi revolucionarnoutopičnih zahtev po koreniti preobrazbi okostenelih univerzitetnih struktur nastalo nekaj alternativnih univerz (na primer pariški Vincennes leta 1968) in se je obstoječi kurikulum delno spremenil, pa se je nadaljnji razvoj univerze zasukal v popolnoma drugo smer. Že leta 1919, ko je Weber pisal esej *Znanost kot poklic*, je bil na obzorju tip univerze, ki je to častitljivo ustanovo nazadnje spremenil v korporacijo, katere standardi so merljivi, znanje pa prodajljivo (Weber 1946: 131, 139). A več o tem v sklepnem delu tega prispevka.

Vsekakor je bila Pirjevčeva teoretska karizma protisistemska in s tem potencialno nevarna za avtoritarno oblast Titove komunistične partije, četudi v primerjavi s sovjetskim blokom razrahljana z obdobji tolerantnejšega, proti Zahodu bolj odprtega »liberalizma«. Navkljub temu da je bil Pirjevec pred tršimi pritiski oblasti v razmeroma varnem zavetju svoje nekdanje partijske kariere, pa je bil pod nadzorom tajne policije in njenih ovaduhov. Oblast je celo sprožila pravcato kampanjo, da bi ogrozila njegov karizmatični vpliv. Obtožbe proti Pirjevcu so presenetljivo spominjale na tiste, ki so pred tisočletji letele na Sokrata kot prototip filozofskega karizmatika. V zgodnjih 70. letih so namreč širili govorce o njegovem domnevno smrtonosnem

vplivu na študente, v ta namen je bila vpoklicana celo književnost v podobi Borove tendenciozne televizijske drame (Dolgan 1998: 322–29). Te zlohodne obtožbe so trdile, da je Pirjevec s svojo »nihilistično«, heideggerjansko teorijo romanesknega junaka uročil nekatere svoje študente, da so naredili samomor. Čeprav se je Pirjevec v slovenski kulturni spomin vpisal kot kritičen, karizmatičen disident, bi bilo nemara zanimivo raziskati, ali ni morda njegova teorija o nihilizmu sleherne akcije, s katero je navdihoval mnoge sledilce, hromila utopičnorevolucionarne vzgibe študentskih gibanj in z nezavednim redom, izhajajočim iz performativnosti teorije (*policing*), kultivirala in s tem blokirala preveč »skrajne« politične težnje.

Epilog: kaj je ostalo od karizme pod neoliberalizmom

Bill Readings in Masao Miyoshi sta med tistimi, ki so prepričljivo opisali, kako se je po revolucionarnem letu 1968 tradicionalna humboldtova univerza – ideološko podložena in regulirana v imenu nacionalne države – izrodila v »postzgodovinsko« in globalizirano »univerzo odličnosti«, v kateri prevladujejo načela korporacijskega posla, ki jih poganjata svetovna prevlada neoliberalne politične paradigme in iz nje izhajajoče poglobljene vednosti. Miyoshi se o tej preobrazbi slikovito izrazi:

Po šestdesetih letih so študentje in učitelji nekaj časa verjeli, da je bila univerza po tradiciji avtonomen kraj, kjer se je znanost gojila svobodno in neodvisno. Ta vera pa ni trajala dolgo. Ko je narasla plima neoliberalnega gospodarstva, je bil izvorni ideal zamenjan z idejo o polaganju računov /odgovornosti, *accountability*/, to pa so nato zamenjali s proračunom /*accounting*/. (Miyoshi 2005: 33.)

Globalizacija je oslabil vlogo nacionalne države, saj je ta postala služabnica in transmisija preknarodnih korporacij (Miyoshi 2005: 34). To je na univerzah vodilo k temu, da »je kurikulumu zagospodovala ideja uporabnosti«, raziskovalne izsledke in študente pa so začeli obravnavati kot tržno blago (prav tam: 34). Readings podobno meni, da se v današnjih korporativnih, potrošniško usmerjenih zahodnih univerzah, ki jih upravljajo birokratizirani administratorji, »profesoriat proletarizira«, študentje in njihovi starši pa se dojemajo kot »potrošniki« univerzitetnih storitev (Readings 1996: 1, 11). Namesto da bi univerzitetne korporacije kot nekdaj svoje raziskovanje in poučevanje posvečale razvoju »nacionalne kulture«, zdaj pomagajo razvijati »človeške vire« in znanja, potrebna »za trg« (Readings 1996: 12).

Kot odziv na razmere sedanje »univerze v razvalinah« (Readings 1996) se širijo tudi pozivi k obnovi visoke teorije. Terry Eagleton v delu *After Theory* iz leta 2003 na primer »gradi alternativno vrsto teorije, s katero se loteva pomembnih vprašanj, ki naj bi jih po njegovem novejši kulturni teoretiki zanemarjali, na primer resnice, objektivnosti, moralnosti, revolucije in fundamentalizma« (Aoudjit 2004). V odmevnem zborniku *Theory after Theory* iz leta 2011 Jane Elliott in Derek Attridge prav tako zagovarjata preoblikovanje domnevno samozadostne, lingvocentrične in družbeno-kulturno konstruktivistične visoke teorije v bolj filozofsko in odločno

politično postteorijo, ki na eni strani rehabilitira spoznavni realizem ter poudarja politično, fizično in biološko, na drugi strani pa se ne ustraši niti dobre stare metafizike in estetike (Elliott in Attridge 2011: 1–15).

Ali je po vsem povedanem sploh še mogoče govoriti o karizmi teorije danes? Po moje je odgovor pritrdilen. Kot kaže zapoznena kanonizacija Badiouja kot enega vodilnih sodobnih intelektualcev, pa se karizma teorije zdaj gradi drugače, prek preknarodnega »zvezdniškega sistema«, ki ga vzpostavljajo predvsem severnoameriške univerzitetne korporacije, promovira pa mednarodna industrija znanstvenega tiska. Komaj kdo zunaj Slovenije je kdaj slišal za Pirjevca, medtem ko tako rekoč ves svet pozna Slavojja Žižka, drugega karizmatičnega teoretika iz Slovenije. Žižek je z metakomentarji perečih globalnih problemov, ki se citirajo po vsem svetu, svojo karizmo lahko učinkovito uveljavil, potem ko ga je s konsekracijo priznala prestižna univerzitetna srenja v ZDA. To nas navaja k sklepu, da je današnja karizma v bistvu kozmopolitska.¹

Literatura

Aoudjit, Abdelkader, 2004: *After Theory* by Terry Eagleton. *Philosophy Now* 55. <http://philosophynow.org/issues/55/After_Theory_by_Terry_Eagleton>. (Dostop 31. 3. 2014.)

Badiou, Alain, 1999: *Manifesto for Philosophy*. Albany: Suny P.

Benčin, Rok, 2011: Estetika in politika »metafizike«: Pirjevec in sodobna filozofija. Knop, Seta (ur.): *Dušan Pirjevec, slovenska kultura in literarna veda*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 144–156.

Brecelj, Martin, 2011: O biti pri Pirjevcu in Heideggru. Knop, Seta (ur.): *Dušan Pirjevec, slovenska kultura in literarna veda*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 169–182.

Dolgan, Marjan, 1998: »Satanistični profesor« ali literarne upodobitve Dušana Pirjevca. Šeligo, Rudi (ur.): *Dušan Pirjevec*. Ljubljana: Nova revija. 314–362.

Eagleton, Terry, 2004: *After Theory*. New York: Basic books.

Elliott, Jane, in Attridge, Derek (ur.), 2011: *Theory after Theory*. London in New York: Routledge.

Gabrič, Aleš, 1995: *Socialistična kulturna revolucija: Slovenska kulturna politika 1953–1962*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Gabrič, Aleš, 2011a: Dušan Pirjevec - Ahac kot sodelavec agitpropa Komunistične partije Slovenije. Knop, Seta (ur.): *Dušan Pirjevec, slovenska kultura in literarna veda*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 267–280.

¹ Članek, ki ga tule posvečam svojima cenjenima in dragima učiteljema, je bil prvotno v angleškem jeziku predstavljen na konferenci *Policing Literary Theory*, ki jo je na Univerzi v Osaki aprila 2014 priredil Odbor za literarno teorijo pri Mednarodni zvezi za primerjalno književnost (ICLA/AILC).

- Gabrič, Aleš, 2011b: Disidenti v Sloveniji v primerjavi z vzhodnoevropskimi komunističnimi državami. *Prispevki za novejšo zgodovino* 51/1. 297–312.
- Gabrič, Aleš, 2014: Greh in kazen. Simonović, Ifigenija, idr. (ur.): *Vitomil Zupan*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 260–276.
- Hribar, Tine (ur.), 1982: *Pirjevčev zbornik*. Maribor: Obzorja.
- Jameson, Fredric, 2008: *The Ideologies of Theory*. London in New York: Verso.
- Kmecl, Matjaž, 2000: Slodnjak 1959. Hladnik, Miran, in Kocijan, Gregor (ur.): *Literarnovedno srečanje ob stoletnici rojstva prof. dr. Antona Slodnjaka*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 45–55.
- Knop, Seta (ur.), 2011: *Dušan Pirjevec, slovenska kultura in literarna veda*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Kos, Janko, 2011: Nevarna razmerja. Knop, Seta (ur.): *Dušan Pirjevec, slovenska kultura in literarna veda*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 233–247.
- Lacan, Jacques, 1980: *Štirje temeljni koncepti psihoanalize*. Prev. Rastko Močnik, Zoja Skušek in Slavoj Žižek. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Miyoshi, Masao, 2005: The University, the Universe, the World, and »Globalization«. *Concrescence: The Australasian Journal of Process Thought* 6. 29–41.
- Pirjevec, Dušan, 1979: *Evropski roman*. Uvod Janko Kos. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Readings, Bill, 1996: *The University in Ruins*. Cambridge, MA: Harvard UP.
- Rowe, Michael, 2008: *Introduction to Policing*. London: Sage.
- Šeligo, Rudi (ur.), 1998: *Dušan Pirjevec*. Ljubljana: Nova revija.
- Šuvaković, Miško, 2011: Predvidevanja prihodnosti/dan po filozofiji: socialistični modernizem in filozofsko-teoretične prakse Dušana Pirjevca. Knop, Seta (ur.): *Dušan Pirjevec, slovenska kultura in literarna veda*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 183–193.
- Weber, Max, 1922: *Wirtschaft und Gesellschaft: Grundriß der verstehenden Soziologie*. <http://www.textlog.de/weber_wirtschaft.html>. (Dostop 31. 3. 2014.)
- Weber, Max, 1946: *From Max Weber: Essays in Sociology*. Prev. in ur. H. H. Gerth in C. Wright Mills. New York: Oxford UP.
- Weber, Max, 1990: Trije čisti tipi legitimne oblasti. Prev. Zlata Gorenc. *Družboslovne razprave* 7/9. 126–133.